

sacris congregationibus, quæ pro omnium commo-
dum adnectuntur, *ib. num. 26 ad 48.*

De archidiacono comparate ad vicarium est
advertendum, quod illi inter se tripliciter differunt,
et assignantur, *ib. num. 49, 50 et 51.*

Munus archidiaconi intra ecclesiam, *ib. num. 67
et seqq.*

Archidiaconi officium extra ecclesiam, *ib. num.
75 et seqq.*

Quando, et qualis jurisdictio archidiaconis ac-
cessit, *ib. num. 77 et seqq.*

De præsentis archidiaconorum auctoritate, et
vestigii in ea antiquæ auctoritatis, *ibid. num. 92
et seqq.*

Quomodo episcopi ad se revocarunt eam aucto-
ritatem, quam sibi archidiaconi arrogarant, *ib.
num. 90 et seqq.*

Archidiaconus quamvis ex cap. Ad hæc 7 et cap.
Ut nostrorum 9 De offic. archidiacon. deberet exami-
nare ordinandos, illosque episcopo præsentare,
tamen hodie non tenetur episcopus ipsum vocare,
ut intersit examini ordinandorum, *ib. num. 52.*

Sic etiam non tenetur episcopus eum vocare, ut
intersit cum examinandis synodalibus, nec ipse
debet cum ipsis necessario intervenire examini
instituentium ad parochiales, *ib. num. 55.*

Imo nedum archidiaconus non habet jurisdictio-
nem ad supradicta, quæ sibi a concilio, et sacra
congregatione sunt limitata, sed neque habet fa-
cultatem et jurisdictionem ad multa alia, quæ sibi
a jure ipso sunt specialiter interdicta, quæque as-
signantur, *ibid. a num. 54 ad 62.*

De archidiaconorum electione et jurisdictione,
num. 95 et 96.

ARCHIEPISCOPUS (I, 747).

ARCHIEPISCOPUS QUOAD SUUM ESSE, ET JURISDICTIONEM,
QUAM HABET IN TOTA SUA PROVINCIA.

Archiepiscopus unde dictus. Vide *verb. Archi-
episcopus, art. 1, num. 1.* Alio nomine appellatur
metropolitanus, et quare, *ibid. num. 2.*

Archiepiscopus et metropolitanus in re sunt
idem, *ib. num. 5.* Dantur tamen aliqui archiepi-
scopi, qui proprie non sunt metropolitani, ex
quo nullum habeant suffraganeum, *ib. num. 4.*

Quinam episcopi metropolitanarum proprio nomine
veniebant, illorum origo, *ib. n. 52 et seqq.*

Episcopi metropolitano subjecti quare appellan-
tur suffraganei, *ib. num. 5.*

Archiepiscopus seu metropolitanus ultra jurisdi-
ctionem, quam habet in propria diocesi, sicuti
cæteri episcopi in suis, habet ordinariam jurisdi-
ctionem in omnes suffraganeos, seu episcopos non
exemptos suæ provinciæ, *ib. num. 6.*

Archiepiscopus est iudex ordinarius et compe-
tens omnium episcoporum suæ provinciæ, *ibid.
num. 7.*

Archiepiscopus potest libere exercere suam ju-
risdictionem et auctoritatem in casibus qui assi-
gnantur, *ibid. a num. 8 ad 50.*

In tota sua provincia benedictionem impertiri po-
test, *ib. num. 51.*

Duplex apud Græcos archiepiscopi notio, *num.
64.*

Archiepiscopus inferior est synodo provinciali,
sed potest eam convocare, *num. 65 et 66.*

Si careat suffraganeis, tunc synodus non est ha-
benda provincialis, sed tantum diocesana, *num.
67.*

Constitutiones archiepiscopales totam obligant
provinciam, *num. 68.*

ARCHIEPISCOPUS QUOAD CASUS, IN QUIBUS NON HABET
JURISDICTIONEM

Archiepiscopus non potest hodie visitare diocē-
ses suffraganeorum, nisi causa cogita et probata

in concilio provinciali, nec se ingerere quit in cau-
sis, quæ agitantur coram eisdem in prima instan-
tia. Vide *verb. Archiepiscopus, num. 1 et 2.*

Plura alia non potest archiepiscopus, et distincte
referuntur cum advertentia, si qua exigiatur, *ibid.
num. 5 ad 58.*

Quenam sit jurisdictio archiepiscopi in episco-
pos suffraganeos, *ibid. n. 41 et seqq.*

Archiepiscoporum in suffraganeos diminuta ju-
risdictio a concilio Trident., *ib. num. 54 et seqq.*

Jurisdictio archiepiscoporum in subditos episco-
porum suffraganeorum quanam sit, *ib. num. 62 et
seqq.*

Jurisdictio archiepiscoporum in diocēses episco-
porum suffraganeorum, *ib. n. 70 et seqq.*

Archiepiscopus in provincia tota benedictionem
super populum impertiri potest, *ib. n. 47.*

Auctoritas quatuor archiepiscoporum status
ecclesiastici circa libertatem commercii, *ib. num. 59.*

ARCHIEPISCOPUS QUOAD PALLIUM.

Pallium est præcipuum archiepiscoporum insigne,
seu ornamentum de corpore beati Petri sumptum,
a quo pastoralis officii plenitudo cum archiepisco-
palis nominis appellatione ipsis a papa conferitur,
et dilucidatur. Vide *verb. Archiepiscopus, art. 5,
n. 1 ad 5.*

Archiepiscopus quamvis sit consecratus in episco-
pum, nequit multa exercere ante receptionem pallii,
et ponitur qualiter conficitur ac traditur, ejusque
origo indicatur, *ib. n. 6, 7 et 8.*

Adducitur forma, qua prælatus indigens pallio
illud per se ipsum petit, et recipit, et qualiter per
procuratorem, *ib. num. 9 et 10.*

Qui pallium sunt recepturi, postquam fuit peti-
tum in consistorio, et concessum, componunt pri-
mum cum subdiaconis, *ib. num. 11.*

Cui usus pallii competit, debet infra tres menses
a die consecrationis, si ante non fuit consecratus,
vel a die confirmationis, si jam consecratus, ces-
sante justo impedimento, per se, vel per procurato-
rem petere pallium, *ib. num. 12 et 13.*

Ante receptionem pallii non licet archiepiscopo,
quamvis sit consecratus in episcopum, imo etiam
possessionem acciperit, nec se archiepiscopum no-
minare, nec eos actus exercere, qui sunt jurisdi-
ctionis archiepiscopalis, *ib. num. 14.*

Potest tamen archiepiscopus confirmatus ante
receptum pallium ea, quæ sunt ordinis episcopalis,
demandare suffraganeis, *ib. num. 15.*

Si vero archiepiscopus jam consecratus in episco-
pum ante receptum pallium faciat ea, quæ sibi
proveniunt ex pallio circa potestatem ordinis, et
chrismatis, etc., sunt valida, sed peccat contra ca-
nones et jurâ, *ib. num. 16.*

Papa in omnibus missarum solemnibus semper,
et ubique locorum utitur pallio, archiepiscopi tamen,
primates, etc., quibus pallium concessum est in ec-
clesia tantum suæ respectivæ diocesis et provinciæ,
et certis duntaxat diebus, possunt illud adhibere
etiam in ecclesiis exemptis, *ib. num. 17, 18 et
19.*

Dies, quibus ipsi pallio uti possunt, generaliter
enumerantur, sed attendendi sunt dies in cujusque
privilegiis expressi, *ib. num. 20 et 21.*

Archiepiscopi, et alii jus pallii habentes, nequeunt
eo uti extra missarum solemnibus, nec extra eccle-
siam, *ib. num. 22 ad 25.*

Secundum Glossam, et alios, archiepiscopus etiam
in synodo uti potest pallio, ac probabiliter etiam
quoties ex causa solemniter irritate portatili cele-
bret, *ibid. num. 26, 27 et 28.*

In hac tamen re spectandum est, quæ sit cujus-
que ecclesiæ consuetudo; at nequeunt sine speciali
privilegio papa uti pallio in aliena provincia, ne-
que de consensu ejus, ad quem spectat ecclesiæ, vel

provincia, etiam si adsit generalis regni consuetudo,
ib. num. 29, 30, 31 et 32.

Tria requiruntur, ut archiepiscopus possit uti
pallio in aliena diocesi, et provincia, et assignan-
tur, *ib. num. 33.*

Archiepiscopus, et alii jus pallii habentes possunt
tam in sua quam in aliena diocesi et provincia pri-
vatum celebrare sine pallio, et hujus inhibitus
est in Missis defunctorum usus, *ibid. num. 34 et
35.*

Archiepiscopus nequit alteri archiepiscopo pallium
commodare, et translatus ad alium archiepiscopa-
tum non potest uti pallio priore, sed debet obtinere
novum, et hoc solum uti, *ib. num. 36 ad 39.*

Archiepiscopus mortuus vestiri debet pallio poste-
rius accepto pro secunda ecclesia, et alterum accep-
tum pro prima ecclesia debet supponi ejus capiti,
ib. n. 40.

Si archiepiscopus retineat duos archiepiscopatus
simul et semel, duo debet habere pallia, unum pro
unaquaque ecclesia, et qui renuntiavit archiepisco-
patui, non potest amplius pallio uti, quamvis trans-
feratur ad ecclesiam episcopalem: imo archiepisco-
pus, qui se archiepiscopatu abdicavit, si iterum ad
eamdem Ecclesiam eligatur, alio indiget pallio,
uti item si ab illo ad alium transferatur, iterumque
redeat ad priorem, *ib. num. 41 ad 44.*

Quid si archiepiscopus perdat pallium a papa
acceptum, vel casu igne comburatur, vel fuerit
concessum, et non ei traditum, *ibid. num. 45 et
46.*

Reprehenditur auctor circa pallii originem, et
quanam ea sit, recensetur, *ib. num. 49 et seqq.*

ARCHIMANDRITA (I, 778).

Archimandrita unde sit dictus, et in quo differat
ab abbate. Vide *verb. Archimandrita, num. 1 ad
4.*

Archimandritarum nomen, et origo pariter, *ibid.
n. m. 15 et seqq.*

Archimandrite etiam archiepiscopi dicti, *ib. num.
20.*

Archimandrite nomen maxime in usu fuit apud
Græcos in Oriente, in Italia vero cepit in usum de-
venire anno 1094, ejusque vicissitudo notatur, *ibid.
num. 5 ad 7.*

Archimandrite a patriarchis promovebantur, *ib.
num. 25.*

Jurisdictio et præminentia in loca, et subditos
Messanensis archimandritatus residet penes com-
mendatarium ex brevi Urbani VIII, *ib. num. 8.*

Dictus archimandritatus est de jure patronatus
regis, et in maxima veneratione habetur, atque in
capella pontificia potitur usu rocheti, et cape, et
sedet primus post episcopos, *ib. num. 9 et 10.*

Palatium hujus archimandrite habitantis in civi-
tate Messanensi etiam conductitium, non fixum, nec
coherens alicui ecclesiæ, concurrente legitima con-
suetudine, gaudet immunitate, quemadmodum gau-
det palatium episcoporum, *ib. num. 11.*

Idem archimandrita exercens jurisdictionem in
suos subditos potest procedere ad censuras, et alias
pœnas juxta sacros canones, et constitutiones apo-
stolicas contra magistratus laicos, etc., jurisdictio-
nem ejus perturbantes, *ib. num. 12.*

Item familiares dicti archimandrite etiam ad
tempus conducti, durante servitio, gaudent privile-
gio fori; et ipse non tenetur ad personalem resi-
dentiam, *ibid. num. 13 et 14.*

Pariter idem archimandrita potest indicare con-
cursus ad beneficia curata in sua quasi diocesi va-
cantis, *ib. num. 28.*

Non potest tamen dare dimissorias ad ordines
susciptos, *ib. num. 27.*

Neque eidem competit jus convocandi synodum,
ib. num. 29.

De archimandrita Sancti Basilii Magni Rutheno-

rum, et de Messanensi et sua diocesi, *num. 30 et
31.*

Erecto monasterio Salvatoris in commendam,
quanam fuerit archimandrite jurisdictio, *num. 32.*

Controversiæ inter archimandritam et priorem
Sancti Salvatoris, necnon inter Messanensem et archi-
episcopum, *num. 33, 34.*

Compositio hujusmodi litigiorum, ex quo hodie-
na archimandrite jurisdictio quæ sit ostenditur,
num. 35 et 36.

ARCHIPRESBYTER (I, 785).

Archipresbyter etymologicè explanatur, ac duplex
assignatur. Vide *verb. Archipresbyter, num. 1 ad
4.*

Archipresbyterorum origo, *ibid. num. 40 et seqq.*

Officium archipresbyteri urbani ecclesiæ cathedra-
lis de jure communi quale sit, et qualiter con-
veniat, et differat ab archidiacono, necnon quanam
nunc vigeant, *ibid. a num. 5 ad 11, et num. 46 et
seqq.*

Archipresbyter debet thurificari duplici ductu, sic-
uti canonici, non obstante constitutione capitulari,
cui per ceremoniale derogatum est, at eum sedem
paratam habere non convenit, *ib. n. 12 et 13.*

Archipresbyter, si non poterit, vel noluerit cele-
brare, non potest missas suo arbitrio alteri delegare,
sed dignitates, et canonici per ordinem subin-
trant in locum archipresbyteri, *ib. num. 14 et 15.*

Archipresbyteri substitutus non debet cantare
missas, quæ ad archipresbyterum pertinent, nec
locum, nec honorem incensi, et pacis ipsius reci-
pere, *ib. n. 16.*

Archipresbyter, licet sit prima dignitas, in choro
tamen cedere debet primum et digniorem locum
canonico celebranti, nec debet se intromittere in re-
gimine chori, *ib. num. 17 et 18.*

Archipresbyter vicario episcopi uti canonico in
choro, capitulo, processibus, aliisque actibus pu-
blicis præcedere debet, ideoque solemnibus missas
canere, aliasque functiones, quæ episcopo absente
primæ dignitati competunt, peragere potest, *ibid.
num. 19.*

Archipresbytero ratione stolis in funeralibus, non
archidiacono primæ dignitati debetur præcedentia,
et manutenendus est in sua quasi possessione cele-
brandi missas absente episcopo, non obstante con-
tradictione vicarii; atque archipresbyter collegiæ
paratus præcedit canonicis cathedralis, *ib. num.
20, 21 et 22.*

Olim in arbitrio episcopi fuit ex presbyteris eli-
gere archipresbyterum, *ib. num. 48.*

Archipresbyterorum ruralium origo, *ib. n. 49.*

Officium archipresbyteri ruralis seu foranei quale
sit, et qualiter subordinetur episcopo, ejusque vi-
cario generali, *ib. num. 23 et 24.*

Loco archipresbyteri ruralis succedit vicarius fo-
raneus; quare, nisi hoc absente, se ingerere non
debet in festorum dispensatione, *ib. n. 25 et 26.*

Archipresbyter ruralis non debet associari a pres-
byteris, et clericis, neque convenit, quod eorum di-
gnior in porta ecclesiæ ei porrigat aspersorium, etc.,
ib. num. 27.

Archipresbyter ruralis non habet dignitatem ec-
clesiasticam, seu personatum, et quando accedit in
cathedram ad præstandam obedientiam episco-
po, vel ut in synodo intersit, non debet sedere in
choro simul cum canonicis cathedralis, *ib. num. 28
et 29.*

Adducuntur exemplariter quidam casus, in qui-
bus archipresbyter N. censuris fuit innodatus, et
qualiter absolutus, *ib. num. 50 ad 53.*

Archipresbyterorum basilicarum Urbis jurisdictio
abolita præterquam in iis quæ concernunt servi-
tium ecclesiæ et correctionem morum, *ib. num. 54,
55 et seqq.*

Quinam sint archipresbyteri basilicarum Urbis,

et illorum auctoritas, quantum se extendat. Vide plenius, *ib. num. 54 et seqq.*

Archipresbyterum Græci protopresbyterum appellabant, *num. 55.*

Unus olim in unoquoque erat episcopatu, *num. 54.*

Qui hac dignitate perfuncti essent, annos suæ sessionis in illa enumerabant, *num. 55.*

Tenentur indicere cætus pro examinandis theologiæ moralis quæstionibus; non possunt ab hoc officio, etiam titulares, dispensari; quomodo se gerere debeant; quæ pœna afficiuntur violantes, *n. 56 ad 59.*

Rurales archipresbyteri quo ordine sedeant in synodo, et quibus vestibus uti debeant, *num. 61.*

An possint jurisdictionem exercere contentiosam, *num. 60.*

Quinam constituebantur apud Latinos et Græcos, *num. 62.*

De eorum potestate et ætate requisita, *num. 65.*

De archipresbytero basilicæ Vaticanæ; quid possit pro ordinatione, *num. 64 ad 66.*

ARCHITECTURA.

Architectura, quid. Vide *verb. Mundus, num. 214.*

ARCHIVIUM (I, 794).

Hujus vocis vis et significatio. Vid. *verb. Archivium, num. 1 et 4.*

De publicis ecclesiæ et monasteriorum archivis, *num. 2, 5 et 6.*

De Romanæ ecclesiæ tabulario, *num. 5.*

De auctoritate archiviorum, et quid in jure nomine archivii publici venit, *num. 7 et 8.*

Scripturæ ex publico archivio desumptæ plene probant; conditiones ad hoc necessariae, *num. 9, 10.*

Scripturæ privatae in archivio publico repertæ an fidem faciant intra territorium domini sui, vel etiam extra illud, *num. 11.*

De archivio episcopali, et quid in eo asservandum; et etiam capituli, *num. 12 ad 14.*

ARCTATUS.

Arctatus ratione beneficii recepti vel recipiendi quis dicatur. Et arctatus quando vicarius capitularis possit, vel non dimissorias concedere. Vide *verb. Ordo, art. 5, num. 40, 44 et 45.*

AREOMETRIA.

Areometria, quid. Vide *verb. Mundus, num. 200.*

ARITHMETICA.

Arithmetica, quid. Vide, *ib. num. 198 et 199.*

ARMA (I, 797).

Arma deferre non possunt clerici sub pœna excommunicationis, et assignatur quomodo puniendi, si in factione arma sumpserint. Vide *verb. Arma, n. 1, 2 et 5.*

In prohibitionem armorum quid hoc nomine veniat, *ib. num. 55 et seqq.*

Clericis peculiariter vetita armorum delatio, *ib. num. 45, 46.*

Monachi tenentes arma intra septa monasterii sine licentia superioris ipso facto incurrunt excommunicationem, *ib. num. 4.*

Etiam aliis regularibus prohibitum est arma gestare, seu tenere, sive intra, sive extra monasterium, *ib. num. 7.*

Pro regularibus status Mediolanensis exstat peculiare decretum, et ex hoc quadam observatione digna animadvertuntur, *ib. num. 6.*

Regulares deferentes publice arma possunt de mandato episcopi carcerari, si ita notorie deferant, et delinquant extra claustra, ut populo scandalo sint; et supposito ejusdem edicto, ne clerici secu-

lares, vel regulares arma deferant, *ibid. num. 7 et 8.*

Clerici omnes licite portare possunt arma cum justa et legitima causa, v. g. ad se, et proximum defendendum contra latrones et hostes; imo in itineribus periculosis etiam possunt secum ducere ad uberiorem securitatem familiares armatos; quinimo ex recepta jam consuetudine defensoria feruntur in itinere omni, *ibid. num. 9, 10 et 11.*

Extra tamen causam itineris, et sine justa et legitima causa non possunt clerici, et multo minus regulares licite arma deferre, neque causa venationis voluptuosæ, et clamorosæ; ad quam nec episcopi eis arma concedere valent, *ib. num. 12 ad 16.*

Clerici cum legitima causa juxta sacros canones dispensati, et ab episcopo licentiam habentes gestandi arma non comprehenduntur sub bannimentis laicalibus; nec molestari possunt etiamsi conjugati a curia sæculari sub excommunicationis pœna, *ib. a num. 17 ad 20.*

Nec curia laicalis potest sine licentia episcopi ad carceres perducere clericos cum armis prohibitis repertos, licet postea ipsos curiæ episcopali consignet, *ib. num. 21.*

Hac de re unum assignatur, quod præstare potest episcopus, sed non expedit, et qualiter se gerere debeat, tum circa clericos, tum si curia sæcularis eos carceraverit, *ib. num. 22 et 23.*

Arma clerici carcerati consignanda sunt a laicis curiæ episcopali, *ib. num. 24.*

Non licet curiæ sæculari auferre arma etiam prohibita a laicis confugientibus ad ecclesias, et alia loca immunita, ac prædictis sunt restituenda, si ablata, *ib. num. 25 ad 27.*

Arma ablata per curiam sæcularem a loco immuni sunt ibidem restituenda, vel episcopus sibi assignari faciat ad effectum disponendi juxta ordines sacre congregationis, *ib. num. 28.*

Ablatio armorum a confugitis non est permissa absque facultate sanctæ sedis, et assignatur qualiter id concedatur archiepiscopo, *ib. num. 29.*

Contra auferentes arma a confugitis procedendum est ad declarationem censurarum, et procedendum prout juris contra auferentes arma a ministris curiæ ecclesiæ, *ib. num. 30 et 31.*

Arma portantes ad infideles sunt excommunicati ipso facto excommunicatione majori, *ib. num. 32 et 33.*

Si tamen aliqui fideles captivi facti a Turcis, nequeant aliter redimi, nisi ultra conventam pecuniam, etiam bellica instrumenta, et arma tradantur, iste casus non est comprehensus sub censura, dummodo modica interveniat quantitas, *ib. num. 34.*

Arma prohibita deferentium pœna quæ sit. Vide *verb. Pœna, art. 2, num. 60 et 61.*

Armorum delatio, seu usus privatis ut plurimum vetitus, *ib. num. 57 et seqq.*

Sequioribus temporibus nobiles a plebeis distincti sunt armorum delatione, *ib. num. 40.*

Summorum pontificum constitutiones clericis ac laicis armorum delationem prohibentes, *num. 47 ad 51.*

Quid agendum si arma prohibita sub plurium pedibus inveniantur, et cujusnam sint ignoretur, *num. 52.*

Arma indicium perhibent contra reum, *num. 53.*

ARMA SEU INSIGNIA (I, 808).

Arma, seu insignia, quæ modo in usu sunt, successerunt loco imaginum, et statuarum quibus nobiles olim utebantur, et describitur, ac inde ortus armorum, seu insignium usus nobilium proprius. Vide *verb. Arma, seu insignia, num. 1 ad 4.*

Et quamvis etiam ab ignobilibus deferantur et eorum delatio non reddat eos nobiles, tamen in nobi-

libus necessario requiruntur ad eorum probandam nobilitatem, *ib. num. 5 et 6.*

Hinc in nobilissima religione Hierosolymitana adest statutum, ut in receptione ad habitum, et probatione nobilitatis probari debeat familia patris, avi, matris, et aviæ habuisse per centum annorum spatium arma, seu insignia, et quod istis usi fuerint, *ib. num. 7.*

Quamvis autem, quod proprium est, ab omnibus usurpetur, et sic plebeii quoque insignibus et armis nobilium utantur, non possunt tamen assumere et deferre arma et insignia nobilium, et eo minus alterius singularis dignitatis sub pœna punitionis proportionata, *ib. num. 8 et 9.*

Insignia et arma sunt distinctiva generis personarum, et familiarum, et per hoc dicitur emanatum esse usum cimeriorum, seu coronarum in armis, et cum diversitate, *ib. num. 10 et 11.*

Arma et insignia solent apponi in operibus publicis ad acquirendum et demonstrandum jus in illis, idque de facto eadem præstare comprobatur, *ib. n. 12, 15 et 14.*

Similiter sepulchro insculpta arma, et insignia probant illius concessionem, et licentiam obtentam, *ib. num. 15.*

Et hic mos apponendi insignia et arma in templis, capellis et sepulchris viguit etiam priscis temporibus; et eo magis hæc nostris servatur etiam in scammis, etc., *ib. num. 16, 17 et 18.*

Arma in ecclesia imprimi non possunt, nisi de voluntate prælati, et stante pene universali usu, et consuetudine insignia, arma, etc., ponendi in altaribus, etc.; dicimus licitum esse, maxime si qui illi facit, legitimo jure, et justo fine agat, *ib. num. 19 et 20.*

In ecclesia tamen insignia ponere non nisi is potest qui vel patronus est, vel benefactor, *ib. num. 34, 35.*

Insignium et armorum materia varia complectitur, quæ per summa capita recensentur, *ib. num. 35.*

Episcopus non debet amovere arma et monumenta seu memorias suorum prædecessorum ab ecclesia, vel palatio episcopali, et ad id reponitur factum, *ib. num. 21 et 22.*

Item arma fundatorum ecclesiæ vel monasterii amovere non potest, et si amota, restitui debent, *ib. num. 23 et 24.*

Arma ejus qui capellam ornavit, non debent amoveri, sed ejus, qui nihil contulit, vel cui fuit erogata pecunia restituta, debent amoveri, maxime, si sit laicus; at manentendi patroni, *ib. num. 25 et 26.*

Potest hæres gravari, ut teneatur arma testatoris pingi facere in ejus rebus, et cognomen, et ejus insignia semper deferat, idque censetur inductum intuitu conservandæ agnationis, et nec ab hæredibus queunt abradi, *ib. num. 27 ad 30.*

Tam jure communi, quam particularibus multorum locorum legibus decretum est, quod corruptipes ac delentes alicujus familiæ insignia in ecclesiis, etc., severe puniantur, et adducitur Patavinum peculiare statutum, *ib. num. 51 et 52.*

Ecclesiæ matriæ an competat jus apponendi insignia in ecclesia filiali, *ibid. num. 36.*

Præpositus ad constructionem alicujus operis publici, quod sit expensis civitatis, vel regis, nequit sua insignia in eo apponere, *ib. num. 57.*

Quilibet dominus alicujus loci potest in eo sua insignia apponere, *ibid. num. 58.*

Aliqua de transiissione juris insignium, *ib. num. 40 ad 45.*

AROMATARIA, AROMATARI (I, 815).

Regulares non possunt aromatariam tenere nisi pro se ipsis; quo casu visitari non potest a proto-medico. Vide *verb. Aromataria, Aromatarii, num. 1.*

Permitti tamen potest regularibus et monialibus præsertim pauperibus vendere medicinalia suæ aro-

mataria renovandi gratia, maxime pretiis moderatis, *ibid. num. 2 et 3.*

Pro solo tamen sine lucri et negotiationis nequeunt regulares aromatariam tenere, neque clerici id exercere sine licentia papæ, vel sacre congregationis, *ibid. n. 4 et 5.*

Aromataria quibus conditionibus permittatur regularibus, *ibid. num. 26.*

Aromataria artis exercitium pro sæcularibus, et venditio pharmacorum prohibetur in Urbe omnibus regularibus, exceptis Hospitalariis Sancti Joannis de Deo, *ibid. num. 24.*

Item excipe, ut est, *ib. num. 25.*

Aromatarii non possunt societatem contrahere cum physicis et chirurgis, privilegium tamen præferentiæ habent contra quoscunque alios privilegiatos in quibusdam, quæ assignantur, *ib. num. 6 ad 9.*

Aromatariorum libris plena fides est adhibenda, si eos tenent secundum usum suæ artis, sed solum per quinquennium, et debitores eorum usque ad quinquennium tantum intelliguntur obligati, si in eorum libris inveniantur descripti, *ib. num. 10.*

Aromatariorum causæ a nullo iudice possunt cognosci, nisi a consulibus artis, nec ab ullo reassumi, *ib. n. 11.*

Aromataria defalcationes in computis ex generali consuetudine fiunt in tertia parte, et defalcatum dicitur probatum in consueta remissione alias observata: ac qualiter præsumatur taxa remissionis negata, *ib. n. 12 ad 14.*

Ostenditur quando et qualiter aromatarii seu pharmacopola in sui muneris exercitio peccent, *ib. a num. 15 ad 22.*

Aromatarii seu pharmacopola rite et fideliter suam exercentes professionem non sunt irregulares. Vide *verb. Irregularitas, art. 1, num. 14.*

Aromatariorum officinæ in Urbe redactæ sunt ad sexaginta, *ibid. num. 25.*

ARRHA (I, 816).

Arrhæ notio generatim ac specialiter delineatur, ac differentia ejusdem a sponsalitia largitate assignatur. Vide *verb. Arrha, num. 1, 2 et 5.*

Arrha cur dicta, *ib. num. 28 et seqq.*

Quomodo intervenit arrha in sponsalibus, *ib. num. 39 et seqq.*

Si aliquid detur post sponsalia, et expresse exprimitur, quod detur veluti in pignus, et asserationem futuri matrimonii, tunc non erit arrha, sed sponsalitia largitas, *ib. num. 4.*

Quando autem datur ante sponsalia, non est arrha nec sponsalitia largitas, sed est donum, et quamvis donataria vicissim redonet aliquid donatori, per hoc non spondet matrimonium, *ib. num. 5 et 6.*

Datio tamen arrhæ, si fiat inter sponsum et sponsam, præsumitur pro matrimonio, nisi probeatur contrarium, vel esset contraria consuetudo, vel atas repugnaret; si vero hoc fiat a parentibus, sola sponsalia contrahuntur, vel præsumuntur, eo tamen modo, quo a parentibus sponsalia contrahi possunt, *ib. num. 7 et 8.*

Arrhæ licite et valide dari et accipi possunt in contractu sponsalicio, de jure communi possunt tradi, et constitui in quavis quantitate, etiam in rebus immobilibus, etiam reciproce: de jure vero municipali regni Castellæ solummodo quoad decimam partem bonorum constituentis, *ib. num. 10 ad 12.*

Sive de jure communi, sive de jure Hispano, si arrhæ consistant in immobilibus, seu mobilibus pretiosis, quæ servando servari possunt, non possunt constitui per pupillos et minores, inconsultis tutoribus et curatoribus, et absque iudicis decreto, *ib. num. 15.*

Si vero arrhæ consistant in mobilibus, quæ servando servari non possunt, possunt licite tribui

per pupillos et minores sine decreto iudicis, non tamen sine tutoris et curatoris auctoritate, *ib. num. 14 ad 16.*

Injuste resiliens a sponsalibus perdit arrhas, quas dedit in contractu sponsalium, quas, si matrimonium compleat, denno acquirat, *ib. num. 17 et 18.*

Si tamen non qui dedit, sed solum qui recipit arrhas injuste resiliat a sponsalibus, tunc si sit uxor viginti quinque annis debet restituere arrhas in duplum, si autem sit minoris ætatis, tenetur restituere solum id quod accepit, et si uterque contrahentium arrhas dedit, et accepit, tunc injuste resiliens debet perdere quas dedit, et restituere quas accepit, *ib. num. 19 ad 21.*

De patre, vel matre, sive avo, vel proavo, si arrhas pro filia, nepote, seu pronepote receperint vel pro filio, nepte, seu pronepote, quid sentiendum, *ibid. num. 22 ad 24.*

Patri, vel matri, sive avo, vel proavo restituendæ sunt arrhæ, quas dederunt promittentes filiæ, neptis vel proneptis matrimonium, si ista nolit adimplere, facientibus ipsis quidquid in se est, ut vere matrimonium sequatur, *ib. num. 25.*

Arrhæ sponsaliorum nomine datæ non acquiruntur de jure communi, si interea sponsus, vel sponsa decesserit; nisi causam, ut nuptiæ non celebrarentur defuncta persona jam præbuerit, *ib. a num. 26 et 27.*

Arrha quomodo, et quando datur in contractu emptionis, *ibid. num. 51 et seqq.*

Veteres arrham dixerunt sæpe arrhabonem, *num. 45.*

Arrhæ datio est actus quo res aliqua in evidentiorem negotii gesti probationem datur; antiquissima est, *num. 44, 46.*

Arrhæ divisio in nostro jure non invenitur, sed distinguitur ratione subjecti, et quomodo, *num. 45.* Quæ sit causa arrharum efficiens, et quæ potestas in paciscentibus requiratur, *num. 47 et 48.*

Prodigus et minor sine curatore arrham dare non possunt, aliter tamen in sponsalibus, *num. 49, 50.*

De arrharum subjecto, effectibus, et quæ res arrhæ nomine dari possint, *num. 51 ad 55.*

Arrha data quando recedi potest a contractu; quando restituenda, *num. 54, 56.*

Ad quid tenetur qui justa ex causa a sponsalibus resiliit, et quæ sit in Germania consuetudo, *num. 55 et 57.*

ARS MILITARIS.

Ars militaris, quid. Vide *verb. Mundus, n. 216.*

ARS NOTORIA.

Ars notoria, quid sit. Vide *verb. Superstitio, n. 48.*

ARTICULUS MORTIS.

Articulus mortis. Vide *verb. Absolutio, art. 1, num. 48 ad 59, et verb. Jurisdictio, num. 72.*

ARTIFICIUM.

Artificium est licitum clericis et monachis ad victum quærendum, ad otium tollendum, ad concupiscentiam refrenandam, et ad eleemosynas faciendas. Vide *verb. Clericus, art. 3, a num. 51 ad 58.*

ARUSPICES, ARUSPICUM.

Aruspices, Aruspicium. Vide *verb. Astrologia, num. 15, et verb. Superstitio, num. 51.*

ASIA.

Asia unde sic dicta. Vide *verb. Mundus, num. 99.*

ASPECTUS.

Aspectus obsceni qualiter, et quando sint peccaminosi. Vide *verb. Luxuria, a num. 58 ad 61, et Verb. Sponsi, num. 7.*

ASPERSORIUM (I, 825).

Aspersorium cum aqua benedicta episcopo accedenti ad ecclesiam ministrari debet a prima dignitate vel digniore canonico cum osculo manus. Vide *verb. Aspersorium, num. 1 et 2, et verb. Aqua benedicta, num. 11.*

Episcopo accedenti ad ecclesiam collegiatam porrigendum est aspersorium a priore ejusdem ecclesie, et accedenti ad aliam quamcumque a digniore illius, *ib. num. 5.*

Episcopo accedenti ad ecclesiam, dum in choro a canonicis recitantur horæ canonicæ, saltem duo ex canonicis tenentur obviam ire, porrigentes aspersorium, *ibid. num. 5.*

Si suffraganeus de licentia episcopi deferat capam, quid circa aspersorium, *ibid. num. 6.*

Aspersorium non est porrigendum archipresbytero, a digniore presbytero, *ib. num. 7.*

Aspersio aquæ benedictæ fieri debet singillatim quibuscumque dignitatibus et canonicis non vero unico ictu in circum, *ib. num. 8.*

Aspersio aquæ benedictæ fieri debet in Dominicis diebus per ipsum celebrantem, *ibid. num. 9.*

Ad solum parochum defuncti, etiam interveniente capitulo cathedralis, vel collegiatae, spectat aspergere aqua benedicta cadaver, antequam levetur de domo, et intonare antiphonam *Si iniquitates, ib. num. 10 et 11.*

Aspersiones domorum in Sabbato sancto spectant ad parochos privative quoad alios, *ibid. num. 12.*

Prelato referendario et gubernatori civitatis accedenti ad ecclesiam quomodo danda aqua benedicta per aspersorium, *ib. num. 15.*

Aspersio aquæ benedictæ an et quomodo prosit defunctis. Vide *verb. Suffragia, num. 21.*

Multi ad materiam aspersorii vide indicata, *ib. num. 14.*

ASSASSINIUM, ASSASSINUS (I, 828).

Assassinium de jure civili incognitum; jus autem canonicum de eo primum mentionem habuit. Vide *verb. Assassinium, Assassinus, num. 40.*

De assassinii origine, et antiqua ratione, *ib. num. 41.*

Ut assassinium committatur, tria requiruntur, *ib. num. 42 et seqq.*

Assassinii criminis atrocitas, et quædam illius singularitates recensentur, *ib. num. 49 et seqq.*

Assassinium proprie dictum quale sit, et qui assassini, *ib. num. 1 et 2.*

Mandans et mandatarius quando adhuc immunitate gaudeant, *ib. num. 3, 4, 5 et 54.*

Assassini sunt et privantur immunitate ecclesie, qui receptant, defendunt, vel occultant assassinium dummodo sint vere causa mortis illata per assassinium, et cognoscant assassinium esse, cui auxilium præstant, et quatenus tale auxilium præstant, *ibid. n. 6 ad 12.*

Assassini sunt testes, qui pro pecunia accepta perhibent falsum testimonium, ob quod innocens morte punitur; et qui pecunia, ac pretio corrupti, innocentes ad mortem damnant, *ib. num. 15 et 14.*

Sic etiam dicuntur assassini, et immunitate careant pro pecunia occidentes, seu mandantes occidi quemlibet infidelem, v. g. Judæum, vel paganum in ditionibus Christianorum toleratum, *ib. num. 15.*

Assassinus tamen non dicitur, qui adversarium, cum quo inimicitias gerebat, sociis pecunia conductis occidit, sicut neque occidens communem inimicum, item ex pecunia, *ib. num. 16 et 17.*

Nec etiam dicitur assassinus, qui sine pretii præmio, et sine promissione aliquem interficit, ut alteri rem gratam faciat, vel solam ob spem obtinendi præmium, aut ob solas preces, aut alios respectus; aut spe succedendi in bonis occisi, vel vincendæ litis, *ib. num. 18 ad 20.*

De primo ad ultimum, ad hoc, ut possit de facili cognosci, an quis dicatur, et sit vere assassinus.

ac privetur immunitate ecclesie, sciendum est, quod quatuor principaliter requiruntur et assignantur, *ib. num. 21 ad 25.*

Clerici diffidati assassini excluduntur a privilegio canonis contra percipientes eos, et sunt spoliati omni privilegio clericali sine alia degradatione, et possunt absque pœna occidi, etc., *ib. num. 26.*

Cognitio tamen assassinii commissi a clericis non spectat ad curiam laicalem, nec iudex laicus in eos aliquid potest sub prætextu hujus criminis ante sententiam declaratoriam ab ecclesiastico iudice faciendam, ad quem etiam cognitio assassinii confugit, *ib. num. 26 ad 29.*

Assassini veri varias incurrunt pœnas, et primo excommunicationem ipso facto, etiam morte non secuta, at non reservatam, *ib. num. 30 ad 52.*

Secundo incurrunt pœnam perduellionis, seu diffidationis perpetuæ a toto populo Christiano ipso facto in personam, et bona sua, ut tanquam publici hostes habeantur, ita ut possint impune occidi, nedum per iudicem, sed etiam per quemcumque privatim, supposita assassinii declaratoria, *ib. num. 55 et 54.*

Tertio incurrunt pœnam depositionis, seu privationis omnis dignitatis, honoris, et officii, ac beneficii ipso facto sive clerici sive laici; imo tam mandans quam mandatarius, et omnis cooperans effectu secuto incurrunt irregularitatem, *ibid. n. 55 ad 57.*

Quarto tam mandans, quam mandatarius, et cooperantes eo ipso immunitate ecclesiastica privantur effectu tamen secuto, sed aliæ pœnæ incurruntur etiam effectu non secuto, *ib. num. 58 et 59.*

Assassinium non Latina, sed barbara vox est, et unde derivata, *num. 56, 57.*

Dividitur in verum et fictum, *num. 58.*

Quæ sit assassinii causa efficiens, impulsiva; quid requiratur ut commissum dicatur, et ejus finis, *num. 59 ad 62.*

Assassinus dicitur qui mandat cum oblatione præmii, assassinus vero qui suscipit pacta mercede, *num. 63, 64.*

Quid circa hoc crimen de infantibus, imuberibus, furiosis, mente captis, et prodigis, *num. 65 ad 68.*

Non solum masculi sed etiam feminae rei hujus sceleris esse possunt, *num. 69.*

Non refert an premium sit magni vel parvi pretii, numeratum aut promissum, *num. 71, 72.*

Assassinus non dicitur qui aliquem interficit spe successione, non data vel promissa pecunia, *num. 75.*

Pœna hujus criminis in jure civili et canonico, *num. 74, 75.*

An sit licitum inimici assassinium, *num. 76.*

ASSECURATIO, ASSECURATOR (I, 840).

Assecurationis nomini variæ sunt adnexæ notiones, et in quo sensu acceperit auctor. Vide *verb. Assecratio, Assecurator, num. 24.*

In definitione assecurationis non conveniunt inter se doctores, *ibid. num. 28 et seqq.*

Assecratio est contractus, quo suscipitur in se periculum alicujus rei alienæ pro pretio, vel interese accepto; et exponitur, ut etiam quomodo licitus, et quæ ad id exoptandæ conditiones, *ib. num. 1 ad 8.*

Resolvitur hic primo, quod si is, qui assecurationem petit, sciat merces jam periisse, vel esse in eo statu, in quo certissime perire debeant, non potest pretio promisso securitatem ab alio exigere; secus si talis notitia præhaberi non potuit, *ibid. num. 9 et 10.*

Secundo resolvitur, quod si quis non habeat merces in mari, sed fingat eas habere, non est valida assecratio, et assecrans, qui per fraudem et do-

lum adductus est a mercatore ad præstandam assecurationem, potest sibi retinere pretium acceptum a mercatore, *ibid. num. 11.*

Tertio resolvitur, quod assecrans, qui fingit se habere bona, quæ revera non habet; agit contractum invalidum assecurationis, et tenetur restituere acceptum pro assecuratione: imo damna mercatori inde provenientia, *ib. n. 12.*

Quarto resolvitur, quod si assecrans sciat, vel per litteras amicorum, vel alio modo merces jam esse in tuto, vel pervenisse navim ad portum, licet hoc ab aliis communiter ignoretur, non potest pretium sibi pro assecuratione pacisci, et tenetur ad ea quæ *num. 12, sed si solum sciat pericula magna ex parte cessasse, tunc potest aliquid accipere, et retinere pro quantitate decrementi vel incrementi periculorum secundum prudentis iudicium, ib. n. 13 et 14.*

Quid si assecrator ex astrologia, aut alio capite cognoscat non futuram in mari tempestatem, aut ex litteris amicorum sciat mare esse securum, et liberum a latronibus et piratis, *ib. num. 15.*

Utrum assecratio contractus sit nominatus, an vero innominatus, et hujus quæstionis effectus, *ibid. num. 53 et seqq.*

Quid nomine periculi veniat in contractu assecurationis, *ibid. num. 58 et seqq.*

Assecratio facta a periculo maris non extenditur ad alia pericula; si vero exceptio facta sit de uno tantum casu, cæteri comprehenduntur, *ibid. num. 16 et 17.*

Periculum in contractu assecurationis utrum duret de portu in portum, an de littore ad litus, *ibid. num. 46 et seqq.*

Si mercium assecratio facta fuerit super una, et certa determinata navi, et postea sive nova conventionem merces deferantur super diversam, si fuerint deprædata, vel naufragio deperditæ, contra assecratiem agi non potest, *ibid. num. 18.*

Assecrans merces, vel pecunias per loca periculosa vehendas intelligitur in se suscipere periculum solius fortunæ, non autem culpæ vehentis aut alterius, *ibid. num. 19.*

Assecrans navim, vel merces de uno loco ad alium, mercibus deperditis vel deterioratis, qualiter teneatur resarcire damnum, *ibid. num. 20.*

Assecratio navium, si sit facta in forma amplissima se obligando ad omne risum et periculum, per quod possit impediri transportatio ad locum conventum, videtur nulli excusationi locus, *ibid. num. 21.*

Premium assecurationis dependet a brevi vel longa navigatione minus vel magis periculis obnoxia; *ibid. num. 48.*

Assecrator non potest consequi integrum pretium assecurationis, si naves totum iter non fecerint, ejusque integrale periculum non subierint; assecurationis causa retangitur, et quid pro modico periculo debeatur, proponitur, *ibid. num. 22 et 23.*

In computando damno in contractu assecurationis quænam astimatio inspicienda est, et ejusnam loci ac temporis, *ibid. num. 50 et seqq.*

Formula contractus assecurationis, *ibid. num. 55.*

De actione directa et contraria assecurationis, *ibid. num. 54 et seqq.*

Ex quibusnam legibus judicandum sit de assecurationis contractu, *ibid. num. 56 et seqq.*

Definitur assecratio, et quotuplex sit, *num. 59, 60.*

Romanis fuit incognita, et primo in Italia invaluit, *num. 61, 62.*

Num sit contractus nominatus an innominatus, et effectus hujus differentie, *num. 65.*

Si contractus hic incertæ rei existentie inantur, quid juris hoc in casu, *num. 66.*